

6. Vasyljuk A., Ljashenko L. Novi pidhody do planuvannya i reformuvannya osvity (zarubizhnyj dosvid) // Osvita i upravlinnja. – 2002. – Т.5. – №1.

7. Gnydjuk N. Rozvytok derzhavnoi' sluzhby v Pol'shhi. Elementy strategii' reformuvannya derzhavnoi' sluzhby ta problemy, pov'язani z i'i' vprovadzhennjam / N. Gnydjuk, G. Janush // Visn. UADU. – 2007. – №3.

8. Kozjak V. D. Vykorystannya dosvidu Respubliki Pol'shha u procesi transformacii' gospodars'koi' systemy Ukrainy / V. D. Kozjak, O. R. Sanina // Visnyk Nacional'nogo universytetu «L'viv's'ka politehnika». Menedzhment ta pidprijemnyctvo v Ukraini: etapy stanovlennja i problemy rozvytku. – 2013. – №767.

9. Kravchik R. Raspad i vozrozhdenie pol'skoj jekonomiki. – M., 1991. – 240 s.

10. Kuron' Ja., Zhakovskij Ja. Semiletka ili kto ukral Pol'shu // Inostrannaja literatura. – 1998. – №10.

11. Mosejko V. V. Genezis pensionnyh sistem kak projavlenie social'noj funkcii gosudarstva / V. V. Mosejko. – Rezhim dostupa: www.rusrand.ru/Doklad5/Mosejko.pdf

12. Pelch P. Zaprovdzhennja shem dobrovil'nogo pensijnogo zabezpechennja [Elektronnyj resurs] / Pavel Pelch. – 2002. – Rezhym dostupu do st.: http://www.pension.kiev.ua/files/Pelc1_Ukr.pdf.

13. Plan modernizacii' derzhavnogo upravlinnja: propozycii' shhodo pryvedennja derzhavnogo upravlinnja ta derzhavnoi' sluzhby Ukrainy u vidpovidnist' iz pryncypamy i praktykamy demokratychnogo urjaduvannja / A. Vyshnevs'kyj (ker. avt. kol.), V. Afanas'jeva, R. Gekaljuk ta in.; za zag. red. T. Motrenka. – K.: Centr adaptacii' derzhavnoi' sluzhby do standartiv Jevropejs'kogo Sojuzu, 2010. – 396 s.

14. Rozvytok pensijnnyh sistem kraj'n Shidnoi' Jevropy // Cinni papery Ukrainy. – 2009. – №11 (553). – 19 berez. – Rezhym dostupu: [mhttp://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=553&pub=3941](http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=553&pub=3941)

15. Frolov O. Stanovlennja ta rozvytok miscevoogo samovrjaduvannja v Pol'shhi [Elektronnyj resurs] / Oleksandr Frolov // Viche. – 2011. – №14. – Rezhym dostupu: www.viche.info/journal/2649/.

16. Jakyimiv A. I. Formuvannja i rozvytok systemy pensijnogo zabezpechennja v Ukraini: monografija / Jakyimiv A. I. – L'viv: Afisha, 2003. – 448 s.

Lada O. V., PhD in Historical Sciences, lecturer of the Department of Politology, SHEI «Pereiaslav-Khmelnitskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University» (Ukraine, Pereiaslav-Khmelnitskyi), oleksandr.lada88@gmail.com

Trends of political government transformations in the post socialist period of the late xx – early xxi century: political racurs of problems

Author of the article, on the basis of the analysis of domestic and foreign literature, considered socio-political transformations in the Republic of Poland in the post-socialist period of the late XX – early XXI century. The main trends as factors of structural transformations of Poland and construction of its European type are singled out. The scientist, on the basis of the obtained results, concluded that the main and driving trend of the transformation of the republic, the designated period, was the political maturity of the Polish reformer leaders and their readiness for structural modernization of the country. Also, the human-centeredness of government programs reflected in liberal-democratic reforms, among which the main place is allocated to the administrative-territorial (self-governing), medical, pension and educational.

Keywords: transformation, trend, tendency, reform, metamorphosis, «political phenomenon», «shock therapy», macroeconomic stabilization, microeconomic liberalization.

* * *

УДК 321:316.4

Мостіпан О. М.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри економіки підприємств та соціальних технологій, Державний університет телекомунікацій (Україна, Київ), mostipan-alex@ukr.net

«МАНІФЕСТ ТАЙКА» ЯК ПАМ'ЯТКА ЯПОНСЬКОЇ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ VII СТ.

Проаналізовано суспільно-політичні підстави виникнення програмного документу, що заклав основу для фундаментальних зрушень у розвитку японського суспільства та державності у VII ст.

Викремлено функції «Маніфесту Тайка» як політичного тексту в процесах інституційних перетворень в Японії у другій половині VII ст.

З'ясовано механізми ефективною трансформації відцентрових феодальних процесів у національній державотворчій процес.

Досліджено технології створення національних політичних символів в аспекті сакралізації влади імператора.

Ключові слова: Японія, «Маніфест Тайка», імператорська влада, феодальні клани, державне управління.

Важливе місце в історії суспільно-політичної думки Японії VII ст. займає «Маніфест Тайка» (Тайка кайсін но мікотонорі), що був прийнятий у 646 р. Автором документу вважають імператора Котоку (645–654), водночас реальну роботу над текстом приписують вельможам Накатомі (Фудзівара) Каматорі (614–669), Такамуко Куромаро (? – 654), Мінабуті Сеан. У цей час відбувався перехід до системи кодифікованого писемного права на противагу усній традиції. «Маніфест Тайка» є органічною складовою комплексу взаємопов'язаних реформ, що були наслідком трансформаційних процесів у японському суспільстві. Ці зміни відбувалися у зв'язку з розвитком внутрішніх суспільно-політичних факторів, а також внаслідок культурних контактів з Китаєм. Японія прагнула приймати активну участь у міжнародних відносинах, а саме впливати на процеси на Корейському півострові, а тому проведення реформ тлумачилось як необхідність підвищення внутрішньої конкурентоспроможності для адекватної відповіді на зовнішні виклики.

Існує дві протилежні точки зору, перша з яких полягає у тому, що ідеї реформ Тайка були точною копією запозичених танських законів, а згідно з другою – вони лише мали схожу форму, а за змістом були суто японськими [1, с. 15]. Тому, у науковому дискурсі вживається поняття «реформи Тайка», яке включає не лише позиції, що викладені в самому «Маніфесті Тайка», а і також реформи, що відбулись в наступні 50 років до кінця VII ст., хоча з огляду на історичну науку сам період Тайка завершився у 650 р. [1, с. 20]. Головна мета реформ полягала в укріпленні влади імператора шляхом централізації держави. Не зважаючи на струнку ідеологічну основу реальна практика була далека від досконалості, оскільки місцеві феодалі, особливо у віддалених провінціях, ніяк не бажали беззастережного сприймати волю імператора. Свідченням цього є заколоти, непокоря та боротьба за центральну владу, що зафіксовано принаймні чотири рази впродовж півстолття: у 645, 649, 658 та 686 р. [2, с. 199].

Відзначимо, що у науковій літературі має місце дискусія щодо автентичності самого «Маніфесту Тайка» та існування його взагалі у 645 р. Допускають, що маніфест був скомпонований у більш пізні часи з залученням інформації з кодексів «Кійоміхараре» і «Тайхорьо» [2, с. 187]. Як би там не було, «Маніфест Тайка» є важливим політичним текстом, що відобразив ключові трансформаційні процеси в Японії, продовжив дискурс розвитку національної політичної думки та створив інституційні засади розвитку японської державності. «Маніфест Тайка» зафіксував одночасно ситуативні інтереси групи переможців та об'єктивний дух розвитку японської політичної системи. Аналіз цього документу ускладнений тим, що потрібно допускати імовірність існування принаймні декількох варіантів тексту, які могли з'явитись внаслідок внесення численних правок з огляду на поточну політичну

кон'юнктуру. Крім того, оскільки будь-який правовий акт, що спрямований на реформування та модифікацію сучасних процесів, об'єктивно має випереджальний та прогнозний характер – це означає, що до нього природним чином доведеться вносити зміни, щоб існувало співвіднесення між виписаними нормами та реальним станом справ. «Маніфест Тайка» увійшов в історію японської та світової політичної думки як документ про створення національної японської держави. Саме у той час набула усталеного вжитку самоназва Японія (Ніхон), якою почали дедалі частіше послуговуватись в середині країни та за її межами.

Клан Сьога підтримував князя Шьотоку у його прагненнях завоювання влади та посилення впливу на політичні процеси всередині держави. Після смерті князя Шьотоку у 622 р. клан Сьога продовжив реалізацію власних амбіцій руками Сьога Еміші та Сьога Ірука. У той час впливовість групи Сьога конкурувала з впливовістю імператорської влади. Така ситуація не влаштовувала інші групи впливу, інтереси яких об'єднались навколо Нака-но-Ое, який в майбутньому став імператором Тенчі (661–671), та Каматорі – голови клану Накатомі. Вони організували замах на керівників клану Сьога та успішно його реалізували, підступно вбивши їх на прийомі в імператорському палаці куди згідно з правилами було заборонено брати з собою зброю. У такий спосіб принц Нака-но-Ое здобув владу. Ця ситуація закріпила політичний союз Нака-но-Ое та Каматорі, який фактично став правою рукою першого. Каматорі почали називати Куромаку або «Чорна завіса», словосполучення що позначало «суфлера на сцені», і вказувало на володіння реальною владою та виконання функції головного ляльководи в державі [4, с. 23]. З часом Каматорі прийняв прізвище Фудзівара (на згадку про сад гліцинії, де був запланований заколот), що стало початком нової епохи в історії японської державності. Рід Фудзівара мав неабиякий вплив на перебіг політичних процесів аж до XIX ст., а до другої половини XII ст. можна вести мову про повну монополію його впливу на імператорський дім.

Реформа Тайка була зумовлена об'єктивним перебігом історичного процесу та контактами Японії із зовнішнім світом. Ініціатором реформ був принц Нака-но-Ое, який особисто відмовився від власних володінь (міяке) на користь держави, створивши своїм прикладом створив взірць для наслідування іншим феодалам. Цей символічний крок Нака-но-Ое відмови від 524 залежних людей та 181 земельного володіння на користь центральної влади суттєво закріпив вже існуючий в японській політичній традиції дискурс спрямований на визнання імператора єдиним легітимним найвищим інститутом влади в державі, навколо якого має відбуватись об'єднання всіх інших. Користуючись значною підтримкою впливових родин, Нака-но-Ое (майбутній імператор Тендзі 661–672) переніс столицю в м. Асука, не зважаючи на опір правлячого імператора Котоку. Під час проведення реформ головним союзником Нака-но-Ое був Каматорі, який обійняв посаду міністра двору (найдайдзін). Інтелектуальний ресурс для реформ був наданий китайським священником Міном та його учнем Такамуко-но Куромаро, які згодом отримали почесне звання «національних вчених» у 645 р. після сходження на престол імператора Котоку [2, с. 186].

Загалом, реформування державного бюрократичного апарату проводилось за китайським зразком, що відобразилось в запровадженні девізів правління імператорів (перший був «Тайка» – «Великі реформи»), присяги на вірність йому та посад ключових міністрів двору. Процес реформування об'єктивно викликав спротив невдоволених, заколоти та саботаж, проте в кінцевому підсумку перемогу отримала група Нака-но-Ое, що супроводжувалось економічним підпорядкуванням конкуруючих кланів шляхом заборони розширювати вже існуючі землеволодіння. Основна мета проголошених реформ полягала у створенні надійних засад для користування та передачі у спадок здобутої через заколот влади шляхом скасування приватного феодалного землеволодіння, запровадження статусу підданих імператора, створенні нової адміністративно-територіальної структури та модифікації податкової системи.

Стаття 1 проголошує: «Скасувати встановлений в давнину статус людей Косіро; скасувати повсюдно володіння Міяке, статус людей какібе, якими володіють знатні люди – ваке, омі, мурадзі, томономіяцуюко, куніноміяцуюко, муранообіто, і повсюдно скасувати володіння Токоро» [1, с. 52]. Правителі держави Ямато доклали зусиль, щоб сконцентрувати владу у своїх руках шляхом зміни позицій впливових груп у соціальній структурі феодалної держави та встановлення контролю над інститутом власності землі. Де-факто, скасовувалось право на спадкові володіння на маєтки та відповідно на залежне населення, що проживало на цих землях. Система відрітків підневільного населення у VII ст. є предметом іншого дослідження, проте відзначимо, що формально проголошувалось звільнення залежних та напівзалежних селян і ремісників. Хоча питання про існування рабства як такого в Японії залишається відкритим, відзначимо, що різноманітні форми експлуатації населення мали місце у формі виконання різних робіт та повинностей. Хоча у науковій літературі існує дискусія з приводу перекладу терміну «тадокоро», що позначав прилегли рисові поля, або маєтки з підневільними чи садиби з рабами, це не нівелює сам факт проголошення більших свобод для людей та трансформацію в системі власності на землю [1, с. 57]. Це підірвало засади традиційної системи землеволодіння та позбавляло місцевих феодалів гарантованої робочої сили, що, на думку реформаторів, працювало на централізацію влади.

Фактично відбулася націоналізація земельного фонду найбільш впливовою групою від імені імператора, яка позиціонувала себе як представники державної влади. Цей процес одержавлення торкнувся також і земель буддистських монастирів, що свідчило про реальний контроль держави у релігійній сфері. Водночас, потрібно було підтримати існування управлінських структур та реформувати існуючий бюрократичний апарат. З цієї метою було проголошено, що відтепер чиновники будуть фактично отримувати оплату за свою роботу. Свідченням створення управлінської вертикалі є згадування, що ця оплата буде відбуватись згідно рангу, який має посадова особа. У цій статті також згадується про конфуціанські принципи в соціально-політичному управлінні, коли йде мова, що чиновники мають завоювати довіру населення та прикладати усі зусилля

для якнайкращого урядування. Таким чином, мова йде про формування професійного бюрократичного апарату, який є основою інституційного будівництва в державі, а також діє в інтересах народу та в гармонії з ним. З огляду на історичну перспективу важливим було проголошення людей підданими імператора, а не окремого місцевого феодала, хоча в реальному повсякденному стані справ навряд чи щось кардинально змінилось відразу.

Стаття 2 проголошує: «Потрібно перш за все налагодити управління в столиці. Призначити в області державних контролерів провінцій, повітових начальників, начальників сторожових застав, дозорних постів, прикордонної варти, поштових станцій з кур'єрськими і перекладними кіньми, заготувати поштові дзвіночки і поштові бірки, визначити місцезнаходження гір і річок... Призначити в кожен квартал столиці одного старосту, а в кожному чотири квартали одного районного старосту. Районним старостою призначати людину з цих кварталів – бездоганну, справедливу, яка може справлятися з поточними справами [1, с. 52]. ...Що стосується повітів, то з 40 сіл створити великий повіт. Повітовим начальником призначити людину з колишніх куніноміяцукю, бездоганну характером, досвідчену, яка може справлятися з поточними справами. Їй надати звання тайрьо / сьорьо, старшими інспекторами і старшими переписувачами призначити впливових, розумних людей, які добре вміють писати і рахувати [1, с. 53]. Політика централізації держави була спрямована на трансформацію існуючої адміністративно-територіальної системи, що ліквідувала основи спадкового феодалного землеволодіння. Водночас, усвідомлюючи реальну владу на місцях саме за місцевими феодалами, двір Ямато пішов на певний компроміс в питанні призначення на управлінські посади цих тутешніх вельмож, хоча й закріпив поряд з ними своїх контролерів (кокусі). Останні мали збирати податки, які відтепер сплачувались напряму державі, а не місцевому феодалу. Водночас реальна влада цих феодалів була значно обмежена і де-юре створена управлінська вертикаль, що вписувала місцевих вельмож в орбіту впливу двору Ямато. Відзначимо, що колишні землевласники не залишилися обділеними, адже почали отримувати компенсацію рисом від держави. І лише через деякий час знову було виділено землоаристократії на підставі критеріїв рангу та нагороди за службу.

Зміни в адміністративній системі призводили до змін в соціальних зв'язках на рівні громад: традиційні відносини засновані на кровній спорідненості почали витіснятися зв'язками, що витікали з територіальної приналежності жителів новостворених об'єднань. В основі звичної адміністративної структури феодалної Японії були кровні зв'язки населення, і тепер ці зв'язки почали об'єктивно конфліктувати з новою адміністративно-територіальною будовою. Процеси укрупнення поселень та створення великих повітів мали на меті підвищити управлінську ефективність, водночас було визначено три види повітів: великі (40 сіл і більше), середні (30–40 сіл) та малі (менше 30 сіл). Щоб контролювати певну територію її спочатку треба добре вивчити, нанести на карти та прокласти дороги, а тому було задекларовано необхідність налагодження сполучення між землями шляхом створення державної системи поштового зв'язку з повітовими очільниками,

кіньми, дзвіночками як перепустками як свідченням відповідного рангу. Крім того, було визначено межі області Кінай, яка була політичним центром і вотчиною Ямато, та з якої по-суті розпочалося об'єднання Японії. Визначено функцію старост, які повинні були контролювати населення та управляти ним, але водночас мати авторитет, бути компетентними, впливовими та справедливими.

Стаття 3: «Перш за все скласти подвірні списки населення, податкові списки і закон про виділення і отримання земельних наділів. Кожні 50 дворів вважати за одне село. В кожне село призначити одного старосту. Староста зобов'язаний: вести спостереження за населенням, сприяти розвитку землеробства і саджанню шовковиці, припиняти беззаконня і спонукати до виконання повинностей і податей... У вузьких гірських долинах і віддалених районах з великим населенням встановити розміри податків відповідно до місцевих умов» [1, с. 53]. Ця стаття була спрямована на регламентацію збору податків та по-суті створювала засади нової податкової системи, яка мала на меті централізацію влади. Мова йшла про те, що все населення має відтепер підпорядковуватись безпосередньо імператору і від нього отримувати захист. Було закладено фундамент чіткої адміністративно-територіальної системи, що включала такі складові: село–повіт–провінція. Звичайно, цей процес не був одномоментним, торкав впливові групи інтересів, проте створив засади виникнення сучасних підвалин японської державності. Чітка регламентація у зборі податків дала відчуття соціальної прогнозованості та певний дух стабільності в суспільстві. Державні чиновники були зобов'язані докладати зусиль, щоб розвивати місцеві громади, економічну активність населення та примножувати соціальний капітал. Саме ці місцеві урядовці були відповідальні за створення позитивного образу центральної влади, яка нещодавно змінилась та вкрай потребувала надійних підстав для власної легітимності. Відзначимо, що вони мали досить великі повноваження, оскільки могли по-суті здійснювати судову функцію, а саме карати злочинців, та на власний розсуд встановлювати розміри податків з врахуванням прийнятих критеріїв. Оскільки саме зібрані податки закладали фундамент міцної центральної влади – від локальних чиновників залежали історичні процеси об'єднання японських земель.

Стаття 4: «Скасувати колишні податки і повинності; встановити податки з рисових полів. Податки вносити тонким шовковим полотном, щільним шовковим полотном, шовковою пряжею, шовковою ватою і тим, що виробляється в даній місцевості. ... тепер виділяти одного тяглого і одного на кухню від 50 дворів і направляти їх в розпорядження влади. Що стосується придворних служниць (унеме), то поставляти двору витончених дівчат з сестер або дочок повітових чинів звання сьорьо і вище. Замість служниць поставляти відробіткови – полотно і рис завжди в тому ж розмірі, як і замість тяглого» [1, с. 54]. Нова влада традиційно розпочинає свою діяльність зі змін в регламентації основ економічного життя країни. Зі статті випливає, що податки переважно вносились натуральною продукцією, що в майбутньому могло бути засадами для розвитку грошової системи. Ефективна податкова система виступає основою економічного зростання країни,

посилення її впливу у міжнародних відносинах, сприяє розвитку добробуту населення та створення зручного соціального простору, де розвивається національна культура. Досить складно порівнювати реальне податкове навантаження на населення за минулої та нової влади, хоча про нові податки, окрім солі та певних місцевих продуктів, очевидно, говорити не доводиться, а скоріше мова йде про більш чітку та прогнозовану регламентацію збору вже існуючих. З метою формування державної армії, на противагу озброєним загонам місцевих феодалів, стаття передбачала також і військовий податок, що сплачувався спорядженням.

«Маніфест Тайка» сприяв централізації держави, встановлення управлінської структури та закладав фундамент для подальшого інституційного будівництва в Японії. Впливові групи інтересів місцевих феодалів зберегли свої лідируючі позиції в японському суспільстві, хоча й почали більше орієнтуватись на центральну владу імператора та підтримувати її. Традиційна патріархальна структура японського суспільства залишилась практично незмінною, не зважаючи на зміни в адміністративно-територіальній будові держави. Політична система була зорієнтована у векторі посилення влади імператора, який, з одного боку, потребував підтримки місцевих феодалних родин, а з іншого – надавав основи для легітимації їх влади та почав вважатись головним джерелом авторитету. Був застосований ефективний інструмент, щоб зменшити амбіції місцевих феодалів на владу шляхом позбавлення їх права мати в своїх прізвищах імена богів, які одночасно виступають головним джерелом легітимності влади імператорської родини. Таким чином, була вибудована концепція чіткої ієрархічної системи влади з використанням релігійної складової на вершині якої знаходився імператор, а місцеві феодалі не мали права претендувати на цю роль. Теорія обґрунтування влади імператора передбачала сакральність її походження. Це визначало за ним виняткові функції в суспільстві пов'язані з трансляцією волі богів та покладало відповідальність за існування гармонії в державі та природі. Загалом, «Маніфест Тайка» як політичний текст сприяв оформленню концепції імператорської влади та її реалізації у практичній площині завдяки майстерному поєднанню японськими вченими синтоїстських, буддистських та конфуціанських ідей з їх проекцією на місцеву культурну традицію.

Список використаних джерел

1. Попов К. А. Законодательные акты средневековой Японии / отв. ред. Воробьев М. В. – М.: Наука, 1984. – 106 с.
2. Воробьев М. В. Япония в III–VII вв. Этнос, общество, культура и окружающий мир. – М.: Наука, главная редакция восточной литературы, 1980. – 342 с.
3. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність / В. А. Рубель. – К.: «Аквілон-Прес», 1997. – 256 с.
4. Japan. Its history and culture / Third edition; W. Scott Morton. – New York: McGraw–Hill, Inc., 1994. – 311 p.
5. Sources of Japanese tradition. Volume 1 / compiled by Ryusaku Tsunoda, Wm. Theodore de Bary, Donald Keene. – New York: Columbia University Press, 1964. – 506 p.
6. Japan. From prehistory to modern times / John Whitney Hall. – Michigan: Center for Japanese studies the University of Michigan, 2002. – 397 p.
7. Japanese history. 11 Experts Reflect son the past / Peter Beed, J. Edward Kidder, G. Cameron Hurst III. – Tokyo: Bilingual Books, 1999. – 239 p.

References

1. Popov K. A. Zakonodatel'nye akty srednevekovoj Japonii / отв. ред. Vorob'ev M. V. – M.: Nauka, 1984. – 106 s.
2. Vorob'ev M. V. Japonija v III–VII vv. Jtnos, obshhestvo, kul'tura i okruzhajushhij mir. – M.: Nauka, glavnaja redakcija vostochnoj literatury, 1980. – 342 s.
3. Rubel' V. A. Japons'ka cyvilizacija: tradycijne suspil'stvo i derzhavnist' / V. A. Rubel'. – K.: «Akvilon–Pres», 1997. – 256 s.
4. Japan. Its history and culture / Third edition; W. Scott Morton. – New York: McGraw–Hill, Inc., 1994. – 311 p.
5. Sources of Japanese tradition. Volume 1 / compiled by Ryusaku Tsunoda, Wm. Theodore de Bary, Donald Keene. – New York: Columbia University Press, 1964. – 506 p.
6. Japan. From prehistory to modern times / John Whitney Hall. – Michigan: Center for Japanese studies the University of Michigan, 2002. – 397 p.
7. Japanese history. 11 Experts Reflect son the past / Peter Beed, J. Edward Kidder, G. Cameron Hurst III. – Tokyo: Bilingual Books, 1999. – 239 p.

Mostipan O. M., Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of economics of enterprises and social technologies, State University of Telecommunications (Ukraine, Kyiv), mostipan-alex@ukr.net

«Taika Edict» as a monument of Japanese political and legal thought in the 7th century

The sociopolitical grounds of the emergence of a program document, which laid the foundation for fundamental changes in the development of Japanese society and statehood in the VII century.

The functions of the «Taika Edict» as a political text in the process of institutional reforms in Japan in the second half of the VII century are singled out.

The mechanisms of effective transformation of centrifugal feudal processes into the national state-building process are revealed.

The technologies of creation of national political symbols in the aspect of sacralization of the power of the emperor are investigated.

Keywords: Japan, «Taika Edict», imperial power, feudal clans, state administration.

* * *

УДК 323.21(327):342.5(1919/1930)

Хорішко Л. С.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри політології, Запорізький національний університет (Україна, Запоріжжя), lilia_khorishko@ukr.net

Досвід інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи Туреччини (1919–1930 рр.)

Проаналізовано досвід інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи Туреччини (1919–1930 рр.). Результати дослідження вказують на достатньо високий рівень інституціоналізації еліти. Це проявлялося у: 1) здатності реагувати на виклики внутрішнього та зовнішнього середовища, пропонуючи нові цінності та стандарти діяльності; 2) використанні лідерського потенціалу владної ієрархії для мобілізації широких мас на виконання цілей та завдань модернізації, прогнозуванні наслідків і внесенні необхідних коректив; 3) консолідації зусиль гілок влади, узгодженні діяльності з внутрішніми та зовнішніми групами інтересів; 4) поетапному формуванні світської законодавчої бази та прийнятті Конституції, що закріпила незмінність курсу на модернізацію та правила політичної поведінки; 5) ініційованні модернізаційного проекту, направлено на поєднання здобутків європейської цивілізації та національно-культурних традицій розвитку, що передбачав поступовість дій та використання відоміючих технологій політичної діяльності.

Ключові слова: політична еліта, політична система, політична модернізація, політичний інститут, інституціоналізація.

Досягнення відповідного рівня модернізованості політичної системи обумовлюється здійсненням структурно-змістовних перетворень, що розширюють